

**XX Międzynarodowa i Ogólnopolska Konferencja
Onomastyczna *Onomastyka* – *Neohumanistyka* – *Nauki
Społeczne*, Kraków 21–23 września 2016 r.**

Chrematonimia jako fenomen współczesności, Mikrotoponimia i makrotoponimia, Funkcje nazw własnych w kulturze i komunikacji to tylko niektóre tematy przewodnie Międzynarodowej i Ogólnopolskiej Konferencji Onomastycznej. Dwudzieste, jubileuszowe spotkanie onomastyczne, którego przedmiotem uczyniono m.in.: pozycję onomastyki w naukach humanistycznych i społecznych, jej interdyscyplinarny charakter, ewolucję na przestrzeni wieków, określenie tendencji rozwojowych, a przede wszystkim rolę i miejsce nazw własnych w kreowaniu przestrzeni, kultury, odbyło się w dniach 21–23 września 2016 roku w Krakowie, w Domu Gościńnym Uniwersytetu Jagiellońskiego „Przegorzały”.

Organizacji tego międzynarodowego przedsięwzięcia podjęli się: Pracownia Onomastyki Instytutu Języka Polskiego Polskiej Akademii Nauk, Wydział Polonistyki Uniwersytetu Jagiellońskiego, Towarzystwo Miłośników Języka Polskiego oraz Polska Akademia Umiejętności. Honorowy Patronat nad wydarzeniem objęli Prezydent Miasta Krakowa prof. dr hab. Jacek Majchrowski i Jego Magnificencja Rektor Uniwersytetu Jagiellońskiego prof. dr hab. Wojciech Nowak.

Ubiegłoroczna edycja konferencji miała szczególne znaczenie, nie tylko ze względu na jej dwudziestolecie, ale m.in. na przypadający jubileusz osiemdziesięciolecia urodzin prof. Aleksandry Cieślikowej, wybitnej językoznawczyni, oraz sześćdziesiąt rocznicę opublikowania pierwszego numeru czasopisma „Onomastica”, którego inicjatorem był prof. Witold Taszycki.

W XX Międzynarodowej i Ogólnopolskiej Konferencji Onomastycznej wzięło udział prawie 120 prelegentów, reprezentujących zarówno polskie ośrodki naukowe i badawcze: Kraków, Lublin, Rzeszów, Wrocław, Olsztyn, Warszawę, Łódź, Poznań, Bydgoszcz, Katowice, Gdańsk, Lublin, Białystok, Szczecin, Gniezno, Częstochowę, jak i zagraniczne: Czechy, Wilno, Włochy, Zagrzeb, Bułgarię, Macedonię, Rosję, Ukrainę, USA, Słowację, Słowenię, Niemcy. Podczas trzydniowych obrad wygłoszono 111 referatów. Z zaproponowanych przez Organizatorów bloków tematycznych wyodrębniono 20 sekcji, m.in.: onimy w poznawaniu i postrzeganiu świata, najstarsze, zapisane onimy i ich znaczenie dla rozwoju państwa polskiego i języka narodowego, perspektywy rozwoju onomastyki na tle innych nauk humanistycznych i społecznych, nazwy własne w różnych systemach politycznych, onomastyka a semiotyka, podsumowanie dorobku polskiej i słowiańskiej onomastyki etc.

Po wystąpieniach jubileuszowych przystąpiono do obrad plenarnych, podczas których wygłoszono referaty: *Imię boga. Praktyki magiczno-performatywne* (Z. Paśsek), *K popisu gramatické stránky proprii v češtině* (J.M. Tušková), *Some practical applications of communication theory* (G.W. Smith) i *Nazwy nagród współcześnie w Polsce przyznawanych* (R. Przybylska).

W drugiej części dnia rozpoczęły się obrady w sekcjach. O nazwach własnych w literaturze referowali: A. Rejter (*Nazwy własne w literaturze a pamięć kulturowa*), I. Damaciuk-Czarney (*Intertekstualność nazewnictwa świata fantasy w literaturze i tekstach cRPG*), M. Nowak (*Od dawnego do współczesnego Poznania w kryminalne*), M. Kresa (*Cicho, szeptem i na ucho – literackie, radiowe i filmowe ideonimy Andrzeja Mularczyka*), G. Sale (*Le traitement du nom das Denier du rêve (1934): la culture onomastique italienne de Marguerite Yourcenar*) i A. Gałkowski (*Kategoryzowanie zadań i powiązań »onomastyki translatorycznej« i »translatoryki onomastycznej«*). „Onimy na pograniczu języków i kultur” oraz „Toponimy na pograniczu języków i kultur” do kolejne dwie sekcje. W pierwszej z nich uwaga została poświęcona staropruskim onimom w polszczyźnie (G. Blažienė), polskim nazwom plemiennym w systemie słowiańskiej derywacji (L. Bednarczyk), nazwom o cechach polskich w ziemi halickiej (A. Czaplą), w drugiej zaś podejmowano tematy popularnych toponimów na czeskim pograniczu w powiecie Jesionik (T. Klémensová) oraz cech językowych, ukraińskich czy też ogólnie wschodniosłowiańskich, w mikrotoponimii powiatu tomaszowskiego (M. Kopeř) i powiatu Biała Podlaska (A. Mikiciuk).

Kolejna sekcja tematyczna przypadająca w pierwszym dniu konferencji to „Teoria i metodologia nazw własnych”. W tej części obrad zaprezentowano referaty: *Dynamika a tradícia onomastickej terminológie a terminológia onomastických škôl* (P. Odaľoš), *Nochmals zu slawischen Personennamen in Ortsnamen* (I. Bily),

Policzalne i niepoliczalne w onomastyce (P. Tomasik), *Transonimizacja w nazwach geograficznych* (U. Bijak), *Kryteria endonimiczności. Aspekty teoretyczne a definicja egzonymu* (W. Włoskiewicz). Równolegle obradowano w sekcji „Obraz świata w nazwach własnych”. O obrazie świata w onimach referowała D. Kačínaitė-Vrubliauskienė, A. Jurczyńska-Kłosok podjęła próbę rekonstrukcji obrazu Tatr zawartego w wybranych toponimach, o nazewnictwie miejskim Bochni i Wieliczki opowiadała E. Horyń. Natomiast S. Spasov zajął się porównaniem bułgarskich i polskich nazwisk motywowanych nazwami zwierząt i roślin, o wielokulturowości w onomastyce referowała A. Ząborską, natomiast o nazwach własnych w *Słowniku polonizmów w języku litewskim* mówił R. Kreg-ždys. W kolejnej sekcji tematycznej – „Z zagadnień hydronimii” – temat hydronimii Polski północno-wschodniej poruszyła M. Biolík, K. Bílková zaś przedstawiła analizę hydronimów dorzecza Ostrawicy. O nazwach własnych w przestrzeni turystycznej referowali: H. Grochala-Szczepanek (*Nazwy obiektów turystycznych na terenie gminy Bukowina Tatrzańska*), M. K. Gibka (*Veni Vici, Ju-huu: czy o nazwach parków linowych w Polsce*) i J. Krško (*Onymické procesy tvorenia skalolezeckých ciest*).

Pierwszy dzień konferencji zakończyły posiedzenia Sekcji Onomastycznej Komitetu Językoznawstwa Polskiej Akademii Nauk oraz Komisji Onomastyki Słowiańskiej przy Międzynarodowym Komitecie Slawistów.

Obrady w drugim dniu konferencji przedstawiały się równie ciekawie.

W sekcji „Nazwy własne jako świadectwo lokalnej tożsamości” referowało 7 prelegentów. W kręgu zainteresowania znalazły się antroponimia, której uwagę poświęcili: A. Klimas (*Piotrowskie w perspektywie historycznych nazwisk mieszkańców regionu*), H. Duszyński-Karabasz (*Antroponimia cmentarza komunalnego przy ulic Kcyńskiej w Bydgoszczy (lata 30. XX wieku)*), M. K. Frąckiewicz (*Nazwiska mieszczan łomżyńskich (XV–XIX w.) w perspektywie językowo-kulturowej*), B. Yanev (*Bułgarskie antropocentryczne porównania zawierające comparatum antroponimiczne*), oraz toponimia, którą zajęli się: J. Rausová (*Živá toponymie v obci Rusava, Česká Republika*), G. Rožai (*Vplyv multikultúrnosti na podobu a vývin lokálnej toponymie na príklade piatich východogemerských obcí*), M. Klin-kosz zaś wygłosiła referat *Funkcja tożsamościowa kaszubskich nazw własnych*. „Wartościowanie w nazwach własnych” to temat kolejnej sekcji drugiego dnia konferencji. W tym bloku tematycznym wysłuchano 7 referatów: *Terre straniere nell'onomastica dei venturini tra Rivoluzione e Restaurazione* (A. Rossebastiano), *Przezviska i przydomki władców bizantyjskich* (L. Pacan-Bonarek), *Piekielny czy Piekielna? Konotacja nazwisk przymiotnikowych a wybór przez kobiety ich męskiej postaci* (J.B. Walkowiak), *L'onomastica dei trovatelli in Emilia Romagna*

nei secoli XVIII e XIX. (D. Cacia), *Przezviska od wad wymowy w perspektywie aksjologicznej* (I. Matusiak-Kempa), *Dare un nome a chi non ce l'ha: l'onomastica degli esposti in area subalpina tra Settecento e Ottocento* (E. Papa) oraz *Eponimy w języku studentów Uniwersytetu Warszawskiego* (M. Sabała). W sekcji „Nazwy osobowe w dokumentach historycznych” wygłoszono również 7 referatów. M. Trawińska swoje wystąpienie poświęciła zagadnieniu nazywania ludzi w wielkopolskich księgach ziemskich, L. Dacewicz skupiła uwagę na imionach chrzestnych nadawanych w Dekanacie Białystok, o genezie patronimicznych nazw własnych referowała A. Dąbrowska-Kamińska, onimy w przestrzeni notarialnej stały się przedmiotem analizy J. Kuć, o średniowiecznych antroponimach włoskich referowała E. Rossi, o imionach chrzestnych bielskich katolików i prawosławnych mówił M. Mordań, referat pt. *Heiligennamen in den Taufregistern der Polen, Deutschen, Niederländer Und Flamen im 20. Jahrhundert* wygłosiła E. Majewska. Badacze biorący udział w sekcji poświęconej najstarszym onimom w historii i kulturze Polski zaprezentowali następujące referaty: *Kraków jak pra- i staropolska nazwa topograficzna – przegląd materiału nazewnicze i nawiązań apelatywnych* (Z. Babiak), *Imię chrzestne Mieszka I* (K.T. Witczak), *Przedchrześcijańskie dziedzictwo imiennicze utrwalone w najstarszych polskich toponimach* (H. Górny), *Expansion slavischer Stämme aus namenkundlicher und bodenkundlicher Sicht* (J. Udolph), *Chrematonimia Jasnej Góry i jej uwarunkowania kulturowe* (V. Jaroš), *Aspekt społeczny i religijny najstarszych imion mieszkańców Bydgoszczy w nowym ujęciu antroponimii miasta* (M. Czaplicka-Jedlikowska) i *(Nie)zależność imion zakonnych od imion chrzestnych na przykładzie imion karmelitów bosych prowincji polskiej* (E. Zmuda). W sekcji „Antroponimia na pograniczu języków i kultur” poruszono interesujące i istotne kwestie. Omówienia wpływu języków zachodniosłowiańskich na macedoński system antroponimiczny dokonała M. Josifovka-Momirovska, aspektem wielokulturowości antroponimii pogranicza czesko-polskiego zajął się M. Białowski, o interferencjach kulturowych widocznych w imionach Polaków mieszkających w Kijowskim Okręgu Konsularnym mówiła M. Kułakowska, wyznaniowo-kulturowym i historycznym aspektem imion chrzestnych zajęła się E. Rudnicka-Fira, o antroponimii polskiej w Czechach na przełomie XIX i XX w. opowiadała L. Ostasz, natomiast ojkonimy powstałe od nazw kolorów stały się przedmiotem rozważań E. Zając. Obrady popołudniowe kontynuowano w sekcjach, rozpoczętych już w pierwszej połowie dnia, „Nazwy osobowe w dokumentach historycznych” oraz „Nazwy własne na pograniczu języków i kultur”, jak również w nowych blokach tematycznych: „Chrematonimia”, „Nazwy własne a polityka”, „Nazwy własne a religia”, „Neurolingwistyczne i teoretyczne aspekty nazw własnych”. Wśród referatów w sekcji „Nazwy osobowe w dokumen-

tach historycznych” wymienić należy: *Nazwiska mieszkańców Zamościa w księgach miejskich, lata 1643–1700* (I. Mytnik), *Kirschspiels Gurnen (Parafia Górne) w dokumentacji Wolfganga Rothego i zgromadzone tam dane onomastyczno-socjologiczne* (K. Sześciński), *Identyfikacja »chłopi« w księgach poznańskiego cechu złotników jako świadectwo rzemieślniczej kultury onimicznej w XVI wieku* (E. Nowak-Pasterska), *Antroponimi femminili trecenteschi i una valle franco-provenzale piemontese, la Valle di Lanzo* (S.C. Rovano), *Znaczenie historycznych źródeł dla badań pruskich nazw miejscowości na kresach teraźniejszej Polski i Obwodu Kaliningradzkiego* (D. Ivoska), *Nazwiska mieszkańców parafii Osie na podstawie księgi chrztu z lat 1751–1760* (K. Czemplik). Zagadnienie nazw własnych na pograniczu języków i kultur kontynuowali: Z. Licz z referatem *Współczesne nazwiska Polaków genetycznie niemieckie derywowane od nazw zawodów* oraz P. Złotkowski z wystąpieniem *Derywaty na -ski, -cki, jako popularny model nazwiska twórcy na środkowym Podlasiu*. „Nazwy własne a polityka” to sekcja, podczas której uwagę poświęcono najnowszym zmianom w urbanonimii Kijowa (M. Kojder), nazwom komitetów wyborczych (A. Naruszewicz-Duchlińska), oddziaływaniu przemian ustrojowych na ukraiński system urbanonimiczny (M. Olejnik), praktykom nazewniczym w przestrzeni społeczno-politycznej (M. Rutkowski), funkcji, strukturze, wariantowości nazw województw (M. Sagan-Bielawa) i roli nazw własnych w kształtowaniu rzeczywistości (E. Umińska-Tytoń, R. Zarębski). Zagadnieniami związanymi z jedną z najmłodszych dyscyplin onomastyki – chrematonimią – zajęli się E. Oronowicz-Kida, która omówiła formacje potencjalne we współczesnym nazewnictwie polskim, M. Graf referowała o pierwiastkach globalnych, etnicznych, lokalnych w nazwach alkoholi, o nazwach wódki powstałych od toponimów w językach polskim i rosyjskim opowiadali J. Kriwischapowa i S. Goryaev, o galicyjskich nazwach przedsiębiorstw mówiła A. Myszkowa, P. Borowiak omówił najbardziej poznańskie grupy firmonimów, zaś formalną strukturą tytułów polskich słowników jednojęzycznych zajęła się K. Kowalik. O religijnym aspekcie nazw własnych dyskutowali Z. Spasowski (*The influence of the religion over the personal names in Macedonia during the Ottoman Empire*), A. Chłudzicki (*Motywy biblijne w nazewnictwie geograficznym Pomorza Wschodniego, Gdańskiego*), L. Bilkis (*Litewsko-polskie stosunki językowe w najbliższych litewskich toponimach*), I. Kałużńska (*Chińskie nazwy religijne i zabobonne*), A. Čilaš Šimpraga i B. Brgles (*Podstawa imienna bóg w antroponimii chorwackiej*) oraz T. Piasecki (*Isis, Astarte, Diana. Teonimia we współczesnych rytuałach magicznych*). W sekcji „Neurolingwistyczne i teoretyczne aspekty nazw własnych” wygłoszono trzy referaty. M. Rutkiewicz-Hanczewska podjęła zagadnienie neu-

robiologii nazywania, o nazwach własnych i otępieniu w ujęciu neurologicznym mówiła R. Gliwa, natomiast I. Valentová omówiła słowackie nazwy terenowe znajdujące się na pograniczu apelatywno-proprialnym.

Po całonocnych obradach konferencyjnych odbyła się uroczysta kolacja, którą oświetlił koncert zespołu Cracov Golden Quintet.

W trzecim, ostatnim dniu konferencji dyskusje trwały w czterech sekcjach. W sekcji „Tendencje nazewnicze” omówiono nazewnictwo urbozonimiczne w językach zachodnio- i południowosłowiańskich (A. Kłodziej) oraz wpływ najnowszych procesów demograficznych w pobliżu Plovdivu (K. G. Koilov). W sekcji „przeszłości i przyszłości onomastyki” zagadnienie „Słowiańskiego Atlasu Onomastycznego” podjęła R. Łobodzińska, sylwetkę prof. Aleksandry Belchnerowskiej jako badaczki toponimii zachodniopomorskiej zaprezentowała B. Afeltowicz, natomiast o słowach tematycznych w czasopiśmie „Onomastica” referowała E. Wolnicz-Pawłowska. Nazwami własnymi w przekładzie i mediach zajęli się M. Zekić (*Problematyka przekładu żeńskich w dramacie Wszystko o kobietach Miro Govrana*), N. Miletić i M. Perić (*Endonyme Und Exonyme in touristischen Broschüren und Reiseführern von Zadar*), S. Tomasić (*Edukacja medyczna w reklamach leków*) i A. Siwiec (*O nacechowanych dyskursywnie użyciach nazw własnych w memach internetowych*). W sekcji „Toponimy na tle historyczno-kulturowym” dyskutowano na temat typowych zmian morfemicznych i fonologiczno-fonetycznych w toponimii słoweńskiej (S. Torcar), nazw przeniesionych na Mazowsze pod koniec XIV i XV w. (E. Kowalczyk-Hayman, M. Gochna).

W sekcji toponimicznej swoje referaty zaprezentowali również mgr T. Związek, T. Paneczek (*Toponimy jako istotne narzędzie metody retrogresywnej w kontekście badań nad zmianami środowiskowymi na terenie Równiny Nowotomyskiej od XV do XVIII wieku*) i U. Wójcik (*Nazwy służebne w perspektywie językoznawczej w historycznej, czyli onomastycznej (refleksje badawcze)*).

Podczas obrad plenarnych wysłuchano 4 referatów. I. Sarnowska-Gieffing poruszyła zagadnienie onomastyki literackiej (*Onomastyka literacka – pytania o tożsamość dyscypliny i możliwość jej dalszego uprawiania*), R. Šrámek wygłosił referat *Slovotvorba a nazvotvorba*, natomiast B. Walczak *Nazwy własne a granice językowe*. Ostatnie z wystąpień, przygotowane przez M. Harvalíka *Onomastické dílo Ivana Lutterera*, stanowiło prezentację sylwetki naukowej zmarłego w styczniu 2016 roku prof. Ivana Lutterera, znakomitego czeskiego językoznawcy, jednego z czołowych przedstawicieli czeskiej lingwistyki i czeskiej szkoły onomastycznej. Było to wystąpienie podsumowujące pracę Profesora, jak również będące wyrazem podziękowania za wkład włożony w rozwój słowiańskiego językoznawstwa, słowiańskiej onomastyki.

Słowa uznania i podziękowania należą się Organizatorom tego przedsięwzięcia naukowego, dającego możliwość wymiany poglądów dotyczących różnych aspektów onomastyki, jak również nawiązania nowych kontaktów. Pokłosem tegorocznej konferencji onomastycznej będzie tom z wygłoszonymi referatami. Uczestnikom i wielbicielom onomastyki pozostaje oczekiwanie na kolejne spotkanie onomastyczne, które odbędzie się za dwa lata, w 2018 roku.

Agnieszka Kołodziej, Wrocław